

najvažnijim funkcijama vlasti (knez, malovijećnik, senator i čuvar pravde) autor je došao do saznanja da omjer funkcija nije jednak udjelu rodova u Velikom vijeću tj. neki su rodovi obavljali više funkcija dok su drugi bili za to uskraćeni. Ipak autor prema tim spoznajama ne smatra da se radi o oligarhiji u Dubrovačkoj Republici jer vodeći rodovi nisu bili ni najbogatiji ni najbrojniji.

Niko Kapetanić i Nenad Vekarić u radu "Popis domaćinstava konavoskih kaznačina iz 1536. godine" (169-202) pomoću najstarijeg popisa za konavosku kaznačinu iz 16. st. pouzdano iznose broj ukućana u tim domaćinstvima. Dubrovačka vlada željela se riješiti pokvarljive hrane, beškota i prosa, prisilivši seljake da zalihe otkupe u vidu zajma pa tako nastaje najstariji popis za konavosku kaznačinu. Primijećen je i pokušaj varke da se hrana ne kupuje u naseljima Pločice i Mikulići. Autori u prilogu donose i cjelovit popis domaćinstava prema današnjoj podjeli naselja, njih dvadeset i osam.

U članku "Ivan Gundulić (1589-1638) u zapisima Kaznenog suda u Dubrovniku" (203-214) Slavica Stojan donosi nova saznanja o životu poznatog hrvatskog pjesnika. Iako je kao plemić mogao obavljati važne funkcije u vlasti Republike Ivan Gundulić se spominje samo kao jedan od četvorice jednogodišnjih sudaca Kaznenog suda u Dubrovniku 1632. g. te zatim još dva puta 1633. i 1636. g. Iz spisa suda stječe se dojam da je bio strog i dosljedan, ali se i sam spominje kao tužitelj u sporu protiv seljaka iz Rijeke Dubrovačke te protiv plemića Gradića oko neke zemlje u Konavlima. Ipak sam tekst parnica Kaznenog suda je štur i jednostavan pa autorica zaključuje da je većinu poslova obavljao pisar suda, a Gundulić je samo nadzirao proces.

"Pietro della Vecchia u Dalmaciji" (215-225) rad je Radoslava Tomića. Autor objavljuje tri slike mletačkog umjetnika Pietra della Vecchie koji je izradio za dalmatinske naručitelje. Oltarna pala Bogorodica s Djetetom, sv. Ivanom Krstiteljem, sv. Rokom i Bogom Ocem nalazi se u crkvi sv. Ivana u Kaštel Lukšiću. Druga slika Krist grli sv. Franu bila je u funkciji vratnice na oltaru u trogirske katedrali, i treća, velika pala s prikazom sv. Ante Padovanskog u župnoj crkvi u Blatu na Korčuli. Na slikama se primjećuje utjecaj velikih slikara Tiziana i Giorgionea ali Pietro della Vecchia uvodi nove elemente u slikovnom prikazivanju svetaca.

Josip Vrandečić u članku "Rukopis Iva Natalija O načinu na koji bi se mogao spriječit krajnji despotizam" (227-240) analizira dosad nepoznatu studiju koju je sastavio dubrovački plemić Ivo Natali. Iako nije poznata godina nastanka rukopisa autor pretpostavlja da je napisan u doba Metternichova režima koji je Nataliju bio mrzak. U vrijeme kada piše svoju raspravu koncept despotizma postaje arhaičan, ali ipak originalan i zanimljiv za povijest političkih teorija. U prilogu se donosi i tekst rasprave.

Posljednji je rad "Mirko Bogović i Pijerko Bunić Luković dramaturzi bosanskog rasula" (241-264) Antuna Paveškovića. Usporednom analizom dvaju tekstova Mirka Bogovića i Pijerka Bunića Lukvića o kraju vladavine posljednjeg bosanskog kralja Stjepana Tomaševića, autor je dokazao da se radi o sasvim različitim tekstovima. Time je opovrgnuo tezu Antuna Barca o njihovoj podudarnosti i dao pravu ocjenu ovim književnim djelima.

Drugi dio Anala pod nazivom Osvrti i kritike (265-299) donosi šesnaest prikaza novih publikacija.

Tonko Marunčić

Croatica Christiana Periodica, Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, god. XXVI, br. 49, (238 str.) i 50 (226 str.), Zagreb, 2002.

U izdanju Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu objavljena su dva nova broja, XXVI. godišta časopisa *Croatica Christiana Periodica* (CCP). Kako je poznato, časopis istražuje hrvatsku crkvenu prošlost, što je također karakteristično za 49. i 50. broj.

Na početku 49. broja časopisa nalazi se dossier, pod naslovom *Blaženi Augustin Kažotić i njegovo doba*, a u kojem se donosi pet radova sa znanstvenog kolokvija održanog u sklopu "Godine bl. Augustina Kažotića" (4. 4. 2001. – 7. 4. 2002.).

U preglednom radu "*Studium et universitas*", *Dominikanci i srednjovjekovna sveučilišna Europa* (3-16), Guy Bedouelle, prikazuje ulogu i važnost dominikanaca u razvoju sveučilišnog i intelektualnog života Europe XIII. i početka XIV. stoljeća. Isto tako, ukazuje koliko su taj život i studij bili važani za sam Red, poglavito u njegovoj početnoj fazi djelovanja, a što se, prema autoru, može vidjeti i iz prvotnog zakonodavstva Reda. Također opisuje oblik studija dominikanskih studenata, navodi intelektualna središta Europe u kojima im je on bio omogućen, te kolika je, za dominikance, bila ondašnja važnost knjige te sveučilišta u Parisu i Bologni. Konačno, da bi jasnije prikazao međusobnu povezanost dominikanaca, sveučilišta i Crkve, autor donosi primjere triju istaknutih članova Reda: Niccole Boccasinja, koji je kasnije postao papa Benedikt XI., Bernarda Guija i bl. Augustina Kažotića.

Zdravka Jelaska u radu *Ugled trogirskog roda Kažotića u XIII. i XIV. stoljeću (17-46)* donosi genealošku rekonstrukciju znamenite trogirске obitelji. Na temelju dostupnih vrela, autorica, u raznim obiteljskim granama, prikazuje šest generacija roda Kažotića – započevši Kažotom u prvoj polovici XIII. stoljeća, pa sve do njegovih potomaka početkom XV. stoljeća. Uz svakog člana obitelji navodi se njegova služba – najčešće upravno-sudskog karaktera ili duhovno zvanje, poput bl. Augustina Kažotića – a u uskoj vezi s time i statusni položaj koji je imao u trogirskoj komuni, na što određeno svjetlo baca i često spominjanje članova obitelji u ulozi svjedoka. Također, autorica pobliže prikazuje neke trogirске obitelji, poput Peregrina i Saladina, koje su s Kažotićima bile povezane kako ženidbenim i poslovnim vezama, tako i upravnim, te drugim komunalnim funkcijama.

Ante Gulin u radu *Augustin Kažotić u povijesnim izvorima (47-58)*, na temelju vrela iz VIII. i XI. sveska serije *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, prikazuje djelovanje bl. Augustina Kažotića u vrijeme njegovog službovanja kao zagrebačkog biskupa. Osim biskupove uloge u rješavanju sporova i propisivanju odredaba, autor otkriva i biskupove odnose s okolnim mu plemstvom, poglavito Babonićima, te kraljem Karlom I., kao i uzroke njegovog premještanja u talijanski grad Lucceru.

U radu *Biskup Kažotić promicatelj knjige u Hrvata s posebnim naznakama iz povijesti liturgije (59-68)*, Ivan Šaško otkriva liturgijsku baštinu i njezinu pozadinu u vrijeme kada je bl. Augustin Kažotić bio zagrebački biskup. Pomoću prikaza biskupove kodeksne ostavštine, pohranjene u zagrebačkoj Metropolitanskoj knjižnici, te kroz osvrt na gibanja liturgijskog života cjelokupne Crkve XIII. i XIV. stoljeća, autor ocrtava važnost biskupa Kažotića, dobrog poznavatelja ondašnjih crkvenih europskih prilika, u promicanju kulture i običaja liturgijskog života na području zagrebačke biskupije.

Zlatko Matijević u radu *Jesu li Kažotićeve ideje o pravednom društvu ravnopravnih građana još uvijek prepoznatljive? (69-76)*, kroz prikaz zalaganja biskupa Kažotića za razvoj zdravstva i školstva u Zagrebu, kao i njegove uloge u političkom životu, ukazuje na biskupove ideje o pravednom društvu ravnopravnih građana; ideje koje su aktualne i u današnje vrijeme. Ovim radom ujedno završava dossier *Blaženi Augustin Kažotić i njegovo doba*, te započinju Rasprave i prilozima.

Tako Lujo Margetić, u radu *Loreto i Trsat (77-125)*, daje presjek trenutnog istraživačkog stanja nekih aspekata vezanih uz problematiku Svete kuće, odnosno trsatskog svetišta. Na početku rada, autor donosi pregled najvažnijih vrela koja govore o prijenosu Svete kuće iz Nazareta (Rozarij sv. Katarine, izvješća Riccija, Teramana, Angelita, Kašića, Glavinića), a zatim argumentira zašto je

neprihvatljiva Santarellijeva teza o prijenosu svetog kamenja (Svete Kuće) iz Palestine u Epir, pa potom u Italiju. Osim toga, autor otkriva ulogu koju Nikola Frankapan zauzima u predaji o Svetoj kući, a s tim u vezi i vrijeme nastanka trsatskog svetišta, te konačno, argumentira moguće razloge u okviru kojih je stvorena tradicija o Svetoj kući. U ekskursu autor se pobliže bavi Glavinićevim opisom nastanka trsatskog svetišta, problematikom slike Trsatske Bogorodice, te indentificira šest svetaca u lijevom i desnom polju vratašca trsatskog triptiha.

U radu *Prvi spomen Novog Marofa (127-135)*, Mario Kevo iznosi novu teoriju o počecima tog gradića. Na temelju kodeksa *Status Familiae Patachich...*, te u kombinaciji s drugim vrelima, autor datira prvi spomen Novog Marofa u 1666. i veže ga uz Nikolu III. Patačića. U vezi s obitelji Patačić, autor ukazuje da se Novi Marof spominje još nekoliko puta prije 1776., navodne godine njegovog osnutka prema dosadašnjoj teoriji.

Lovorka Čoralić i Ivana Prijatelj Pavičić u radu *Prilog poznavanju djelovanja graditeljske obitelji Scotti (crkva sv. Grgura u Lepenicama u trogirskoj zagori) (137-145)*, na temelju novih podataka iz Državnog arhiva u Zadru, pohranjenih u sklopu fonda Arhiv Trogira, donose dosada nepoznata saznanja o ovoj graditeljskoj obitelji kraja XVII. i XVIII. stoljeća. Prije svega, ti podaci se odnose na Ivana Krstitelja Scottija – kao graditelja kuća u Trogiru i njegovoj okolici, ali i procjenitelja gradnji drugih majstora – i na njegovog sina, Dominika Scottija, o kome su sačuvana šira saznanja. Stoga, autorice posebnu pažnju posvećuju Dominikovom radu na splitskoj sinagogi i poglavito crkvi sv. Grgura u Lepenicama, pa donose i njezin arhitektonski opis. Konačno, autorice otvaraju pitanje Dominikove povezanosti s crkvama sv. Ivana Krstitelja u Kaštel Starom i sv. Jeronima u Kaštel Gomilici, te ukazuju na njegovu ulogu u podizanju privatnih kuća.

U radu *Suđenje slobodnim zidarima u Hvaru 1754. godine (147-160)*, Joško Kovačić, na temelju podataka iz Arhiva Centra za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara, donosi dosada nepoznate podatke o suđenju Nikoli Bressonu, francuskom liječniku u Postirama na Braču, pod optužbom da je upisan u skup slobodnih zidara. Autor dakle, detaljno prikazuje inkvizicijski proces pod vodstvom hvarskog biskupa Cezara Bonaiutija, od prijave protiv francuskog liječnika, preko raznih svjedočenja do završetka procesa. U uskoj vezi s ovim donosi se i slučaj Bartula Guerrierija, bračkog drvodjelca, a na kraju rada i popis vjerovanja (stvarnih ili pripisanih) slobodnih zidara.

Jure Krišto u radu *Navodna istraga Svete Stolice o postupcima hrvatskog episkopata vezanima za vjerske prijelaze u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (161-173)*, prikazuje okolnosti i razloge zbog kojih je Sveta Stolica tražila dodatne obavijesti o vjerskim prijelazima u NDH, odnosno pravoslavnu promidžbu i propagandu jugoslavenske vlade u izbjeglištvu. Zatim se prikazuje reakciju Svete Stolice na dobivene obavijesti, koliko iz vlastitih dokumenata i izvora, toliko i iz dokumentacije koju je dostavio nadbiskup Stepinac, te konačno, razloge dugotrajnosti historiografske interpretacije o protusrpskom stavu katoličke hijerarhije.

Zdenko Radelić u radu *Nadbiskup Stepinac i slučaj križarske zastave (1945.-1946.) (175-185)*, prikazuje kako je komunistička vlast pokušala ograničiti djelovanje Katoličke crkve i njezine hijerarhije, kao potencijalne prijetnje potpunoj vlastitoj kontroli nad društvom. Naime, prikazuje se kako je komunistička vlast povezala djelovanje križara s visokim katoličkim svećenstvom i samim nadbiskupom Stepincem, pri čemu je kao glavni dokaz optužbe poslužila križarska zastava, namijenjena tobožnjoj ustaško-križarskoj skupini na području Bilogore. Konačno, autor otkriva ulogu Udbe u čitavom slučaju, koji je iskonstruiran, a što je završilo osudom nadbiskupa Stepinca i ostalih optuženih u slučaju križarske zastave.

Prvi članak 50. broja časopisa, Luje Margetića pod naslovom *Jeronimov Oppidum Stridonis (1-9)* raspravlja o historiografiji poznatoj temi geografskog smještaja Stridona, rodnog mjesta sv.

Jeronima. Nakon pregleda svjedočanstva primarnih povijesnih vrela o Stridonu i nekih pogrešnih tumačenja s njima u svezi, autor analizira teritorijalno uređenje i promjene položaja granice u doba sv. Jeronima, između provincije Dalmacije i područja pod vojnom i civilnom vlašću *comesa Italiae*. Pažnja se pri tome poglavito posvećuje gradskoj općini Tarsatici, na područje čijeg je pretpostavljenog agera historiografija smještala Stridon. Nadalje se dokazuje postojanje provincije Savije, koja se stavlja u odnos prema provincijama *Pannonia prima*, *Pannonia secunda*, te Dalmacija. Konačno s razgraničenjem provincija i njihovim jasnim položajem u prostoru, autor prema vlastitom mišljenju predlaže ubikaciju Stridona, kojeg smješta na granicu provincija Dalmacije i *Pannonia secunda*, uz uvjet da sam sv. Jeronim nije za Saviju upotrijebio izraz "Panonija".

Vrijedan doprinos proučavanju i poznavanju prošlosti Slavonije, poglavito ako je riječ o srednjovjekovnom razdoblju vinkovačkog prostora i njegovanju interdisciplinarnog pristupa pri istraživanju zadane teme, daje rad Krešimira Bušića *Prilog poznavanju povijesnog razvoja kršćanstva na vinkovačkom prostoru: kontinuitet društvenog i urbanog života oko gotičke crkve sv. Ilije (Meraja) u Vinkovcima* (11-28). Koristeći spoznaje arheoloških istraživanja povezanih sa spoznajama pisanih izvora, autor sagledava spomenuti prostor od neolitika, preko ostavštine ilirskih i keltskih plemena, rimske vlasti do pojave kršćanstva. Otvarajući niz problema, koristeći među ostalim rezultate kranometrijskih istraživanja, nudi vlastito mišljenje ranosrednjovjekovnog razvoja vinkovačkog prostora, često zanemarenog u dosadašnjoj historiografiji. Posebno mjesto u izlaganju zauzima lokalitet crkve sv. Ilije, odnosno naselja i trgovišta oko njega, a čiji razvoj, pitanje naziva (Sv. Ilija – Vinkovci) i uprave nad njima autor prati kroz čitavo srednjovjekovno razdoblje. U doba osmanlijske vlasti, do danas očuvani toponim prostora oko crkve – Meraja (trg, tržnica), barem djelomično svjedoči o kontinuitetu naselja. Podacima o obnovi crkve nakon mira u Srijemskim Karlovcima i njezinom pretvaranju u vojno skladište tijekom 18. stoljeća zbog translokacije gradske jezgre, autor zaključuje članak.

Aktualizacijom problematike prošlosti krčkih sakralnih objekata pozabavili su se Tomislav Galović i Perica Dujmović u radu *Izvori i literatura o srednjovjekovnim crkvenim objektima sv. Martinu i sv. Apolinaru na otoku Krku* (29-49). Nakon uvodnih napomena o geografsko-povijesnom smještaju naselja i nekih sakralnih objekata u prostoru današnje Dubašnice, na zapadnom dijelu otoka Krka, autori ukratko iznose podatke o povijesnim vrelima i historiografiji vezanim uz zadanu tematiku. Zatim detaljno komentiraju deset latinskih isprava nastalih između 1153. i 1300., vezanih uz sakralne objekte sv. Martina i sv. Apolinara. Nudeći niz odgovora na probleme, autori isto tako upozoravaju na niz još nerješениh pitanja, te ukazuju na važnost nastavka istraživanja ove problematike. Rad zaključuje iscrpan popis izvora i literature vezanih uz povijest dvaju spomenutih sakralnih objekata.

Zlatko Kudelić u radu *Marčansko-svidnička biskupija tijekom Bečkog rata (51-74)*, daje detaljnu sliku cjelokupnog djelovanja i položaja ove unijatske biskupije, često uvjetovanog tadašnjom političkom situacijom i nizom ostalih složenih čimbenika. Rad otvara kratki pregled povijesti ove biskupije od njezinog osnutka 1611., a koja je pod svojom jurisdikcijom trebala obuhvatiti kršćane grčkog obreda naseljene tijekom 16. i 17. stoljeća po Ugarskoj, Hrvatskoj i Žumberku, te ih s vremenom privesti uniji s Rimom. Pri tome autor detaljnije opisuje razdoblje biskupovanja Pavla Zorčića, a potom njegova brata Marka (1671.-1689.) i niz problema s kojima su se obojica susretali u svom radu. Upravo se ovdje, kao i kroz čitav rad očituje niz "viših" čimbenika koji su spriječili jaču afirmaciju marčanske biskupije – od spora oko patronatskog prava između Beča i Rima, što je uzrokovalo njezin nejasan jurisdiksijski položaj, otpora pravoslavnih kaluđera iz Lepave, Gomirja i Marče pod utjecajem pečke patrijaršije, uloge kardinala Kollonicha i zagrebačkih biskupa u

njezinom djelovanju, do nesklonosti krajiških vojnih vlasti biskupima zbog mogućih nemira pravoslavnih krajišnika koji su odbijali uniju. U još se težem položaju našao novi marčanski biskup Izaija Popović nesluhom bečke vlasti za njegov položaj, budući da je ona iz ratno-političkih razloga podijelila široka prava pečkom patrijarhu Aleksiju III. Crnojeviću koji se našao na oslobođenom području tijekom Bečkog rata. Na kraju autor opisuje Crnojevićevu ulogu u polaganom potiskivanju utjecaja unijatske biskupije među pravoslavnim žiteljstvom, te učvršćivanju pravoslavne hijerarhije na njezinom području, pri čemu joj nije pomogla niti carska isprava o zaštiti grkokatoličke hijerarhije i vjernika.

Lovorka Čoralčić u radu *Prilog životopisu trogirskog biskupa Michelangela Farolfija (1713.-1715.)*, (75-84), iznosi nove podatke o ovoj osobi važnoj za cjelokupnu povijest trogirске biskupije, a poglavito kulturnu. Autorica se ukratko osvrće na dosadašnje historiografske spoznaje o Farolfiju, te prikazuje njegov život i djelovanje na mjestu trogirskog biskupa. Izuzetno su vrijedne njegove darovnice relikvija niza svetaca i drva svetog Križa riznici trogirске katedrale, gdje je sačuvan i njegov portret, čemu je posvećeno više pažnje. Na kraju autorica detaljno analizira biskupovu oporuku, pohranjenu u Državnom arhivu u Zadru u fondu Arhiv Trogira. U prilogu se donosi transkript biskupove oporuke na talijanskom jeziku.

U prvom dijelu rada *Migracijsko povezivanje istočnog Sredozemlja i Pule prema puljskim matičnim knjigama (17. – 19. stoljeće)* (85-133), Slaven Bertoša analizira podatke o puljskim pridošlicama s prostora istočnog Sredozemlja, te pojednicima i obiteljima čije se podrijetlo veže uz isti prostor. Autor pridošlice razvrstava u četiri kategorije ovisno o prezimenu i mjestu njihovog podrijetla, a u ovom dijelu rada posvetio se doseljenicima s Cipra, Kefalonije, Kitere, Krfa, iz Grčke, Hanije, Kandije, Nikozije, Moreje i Retimona. U analizi su najčešće obuhvaćene obitelji kroz nekoliko grana i generacija, tako da se o njezinim pojedinim članovima iznose podaci iz matičnih knjiga. Obitelji koje se spominju su: Cipriotto, Rechesens, Xenachi, Assendio, Greco, Lombardo, Caticora, Malanfa, Filaretto, Mauzzo, Calucci, Giaffuni, Agapito i Sozomeno.

Novi prilog poznavanju prošlosti Zavoda sv. Jeronima u Rimu, početkom 20. stoljeća daje članak Zorana Grijaka *Djelovanje dr. Karla Horvata u Zavodu sv. Jeronima u Rimu (135-156)*. Nakon kratkog pregleda stanja u svetojeronimskim institucijama krajem 19. i početkom 20. stoljeća, uz poseban osvrt na svetojeronimsku aferu i prelamanje političkih interesa "velikih sila" na Zavodu, autor se okreće k problemima s kojim se dr. Karlo Horvat, kao upravitelj zavodske crkve, susretao u vlastitom djelovanju. Na temelju pisama K. Horvata novinaru Milanu Grloviću i zagrebačkom nadbiskupu Jurju Posiloviću, opisuju se njegova nastojanja za punom kontrolom hrvatskog episkopata nad Zavodom, te otvaranjem hrvatskog svećeničkog kolegija u njemu.

Posljednji rad ovog broja časopisa CCP pod naslovom "Narodno-obrambena sekcija" *Hrvatskog katoličkog akademskog društva "Domagoj" (1913./1914. godine)* (157-175) izlazi iz pera Zlatka Matijevića. Na temelju izvora, znanstvene i publicističke literature, a o kojima govori uvodni dio rada, iznose se novi podaci o ovoj historiografski zapostavljenoj temi. Govoreći ukratko o tadašnjim političkim prilikama, autor ističe tri važna događaja u povijesti Hrvatskog katoličkog pokreta kojima pridaje veću pozornost: pokretanje hrvatskog katoličkog političkog dnevnika "Riječke novine", organiziranje Hrvatskog katoličkog seniorata i osnivanje "Narodno-obrambene" sekcije (N-OS) HKAD "Domagoj". Prikazujući djelovanje N-OS-a 1913./1914. godine, autor se usredotočio na tematiku, ideje i ciljeve nekih od rasprava održanih na 25 "sijela" (sjednica) "Sekcije", zaključujući da je ona, za mladi hrvatski katolički naraštaj bila svojevrsna politička škola.

Kako je uobičajeno, na kraju oba broja časopisa objavljeni su prikazi i recenzije stručnih knjiga, zbornika i časopisa. U 49. broju prikazano je 14 knjiga i zbornika te 61. sv. serijske publikacije

Starine Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a u 50. broju 10 knjiga i zbornika te recentni brojevi časopisa *Radovi ZPZ HAZU u Zadru*, *Zbornik OPZ HAZU u Zagrebu*, *Grada i prilozi za povijest Dalmacije* i *Acta Histriae*. U broju 50 među prikaze je uključen i pregledni rad Srećka M. Džaje *Najnoviji pregledi hrvatske povijesti na stranim jezicima* (177-180).

CCP br. 49 završava s *In memoriam* nedavno preminulom zagrebačkom nadbiskupu i kardinalu Franji Kuhariću (1919.-2002.).

Ivan Majnarić

Cahier de civilisation médiévale, X^e-XIIe siècles, [Zbornik srednjovjekovne civilizacije, X.-XII. st.], 45e année, Centre d'études supérieures de civilisation médiévale, Poitiers, 2002., br. 177-180, 432 str. i 180b: Bibliographie [Bibliografija], 228 str.

U ovom godištu *Zbornika* objavljeno je deset članaka, dva eseja, 88 prikaza, jedanaest kratkih izvješća i tri nekrologa. U dopunskom broju, (180b) nalazi se bibliografija s 1.712 naslova, kazalo autora, popis časopisa i zbornika o srednjovjekovnoj kulturnoj povijesti te popis knjiga koje je primila knjižnica Centra. Pored toga, u prvom broju je obilježena 50. godišnjica postojanja Centra (str. 3-4).

Rad Lucien-Jeana Bordea i Piotra Skubiszewskia, *De l'homme-scorpion mésopotamien à la "saute-terelle" apocalyptique. A propos des illustrations d'Ap 9, 1-12 aux IXe-XIe siècles* (5-24), posvećen je utjecaju mezopotamske ikonografije na likovno oblikovanje mitoloških stvorenja u Apokalipsi prema Ivanu u ranosrednjovjekovnom fondu *Beatusa* sv. Severa u Ap 9. Ivanova Apokalipsa je inspirirana apokaliptičkim židovskim biblijskim tekstovima, a oni sami su pod utjecajem ikonografije Mezopotamije i hetitskog carstva. U radu se prvo razmatraju lingvistički utjecaji hebrejskog na Septuagintu, posebice vezano uz opis skakavaca i njihovu simboliku u Ap 9. U sljedećoj fazi, autor je priložio materijal iz XII.-IX. pa sve do III. stoljeće prije naše ere, iz vremena sumerske civilizacije, s prikazima lika čovjeka-škorpijona. Nakon opisa tih mogućih modela, autor se osvrnuo na simboliku škorpijona u kršćanstvu, te pritom detaljno razmotrio njihovu prisutnost u ilustracijama za Ap 9 u prikazima apokaliptičkih skakavaca čiji su krajni udovi u obliku škorpijono-vog žalca. Prema autorovoj procjeni, ilustratori *Beatusa* su izravno crpili svoju istočnjačku inspiraciju preko Al-Andalusije, u kojoj su muslimanski eruditi prenosili perzijsku kulturu i književnost u X. stoljeću. U tumačenju svojih stavova, autor se oslonio na citate grčkih i hebrejskih odlomaka s prijevodima, te na 14 slika iz dva promatrana razdoblja.

Joël H. Grisward u svom članku *Lear, le péché du roi et le partage du monde* (25-37), izložio je sve tradicije, od indijske do perzijske, od originalnog kralja Leira kod Geoffreoya de Monmoutha i Wacea (*Historia Regum Britannie* iz 1137.), sve do Shakespearovog Leara, u kojima se razmatra lik kralja i oca suočenog sa prijenosom vlasti na svoje potomke. Oslonivši se na radove Georges-a Dumézila o ranim istočnim indo-europskim civilizacijama, autor posvećuje posebnu pažnju prikazivanju lika kralja u njihovim tradicijama (indijski Yayati, iranski Yima), te povlači paralele između njihove tradicijske priče i mitologije sa srednjovjekovnim europskim pričama u kojima se također prikazuje kralj prilikom predaje vlasti. Usporedba ukazuje na brojne sličnosti: u svim slučajevima kralj iskušava ljubav svoje djece (bilo muške ili ženske), dopušta da bude prevaren u procjeni, te stoga dijeli svoje carstvo na pogrešan način, kraljevstvo i otac propadaju, te odbačeni potomak nakon brojnih peripetija spašava cijelu situaciju i biva rehabilitiran od svoga oca. Autor želi naglasiti da je u tim predajama najvažnije promatrati lik kralja kao takvog, a najmanje je važna njegova uloga kao oca. Zatim pokazuje da srednjovjekovni izvori prenose "mitologiju o kralju" prisutnu kod Indo-Euroljana. Drugo, rasulo carstva i propast kraljevske slave u svim predajama su uzro-